

From: Lola Tomić
To: [Dragoslav Simic](#)
Sent: Wednesday, September 12, 2007 9:28 AM
Subject: ZORICA TOMIC

Autobiografija uživo

Dragoslav Simić, najava emisije: Kako dobiti desetku kod Zorice Tomić, profesorke komunikologije na Filološkom fakultetu u Beogradu. Od ličnog života do knjiga „Muški svet“, „Komunikacija i javnost“, „Poljubac u doba kuliranja“ i drugih. Nestranačka ličnost u demokratiji Zorica Tomić.

Zorica Tomić: Moram da priznam da je ovo jedan od najtežih zadataka koje sam dobila da govorim o sebi i to iz dva razloga. Prvi je privatne prirode, dakle lični, a drugi je profesionalni razlog i objasniću oba. Najpre bih rekla nešto o profesionalnom razlogu. Kao filozof po obrazovanju, (diplomirala filozofiju na Beogradskom Univerzitetu), znam da je problem autobiografije jedan od najeminentnijih, najznanimljivijih ali najmanje elaboriranih problema u filozofiji. On je otvoren sa Avgustinovom knjigom De confesiones „Ispovestima“. Prema tome, autobiografija kao jedan književni, ili ako hoćete istorijski žanr, je vrlo intrigantna iz perspektive filozofske analize zato što je to zapravo štivo koje je uvek namenjeno javnosti, a ono što je namenjeno javnosti mora biti oblikovano sa namerom i primereno prtepostavljennoj javnosti. Prema tome, po mom mišljenju autobiografija je uvek pomalo «fejk», uvek je pomalo simulacija onoga što stvarno neko jeste, ili da još preciznije se izrazim, gotovo da je nemoguće na pravi način govoriti o sebi, a da to ne bude izloženo nekoj vrsti iskrivljavanja ili nekoj vrsti namere koju želimo da postignemo.

Zato sam na početku i rekla da je ovo jedan od najtežih zadataka prvo, dakle, iz te profesionalne perspektive, a drugi i svakako ne manje značajan razlog je moj lični stav. A moj lični stav je da je privatnost ili sposobnost da se ona očuva u granicama koje su savladive ili sagledive, jedno od najmoćnijih umeća koje kao što vidimo, sudeći prema svojevrsnoj poplavi «ispovesti» u domaćim medijima, izmiče mnogima. Najpre zato što odvajanje

sфере privatnog od javnog predstavlja jedan od uslova za funkcionisanje čoveka, hajde da kažemo u društvenom sistemu, i ako su demokratska društva uspela da se ozbiljno izbore za tu tanku i katkad i krhku liniju između privatnog i javnog, onda je upravo zaštićena sfera privatnosti ono što po mom mišljenju predstavlja jedan od najvećih dostignuća moderne demokratije, ali istovremeno i garant nepovredivosti javnog prostora. Naravno, mi živimo danas u svetu koji je potpuno poremetio stari kategorijalni aparat, pa ni ova granica više nije tako striktna i tako pouzdana. Zapravo hoću da kažem da sam nesklona tome da u bilo kojoj formi javnosti govorim o sebi. Ukoliko naravno nisam pozvana, da nešto kažem o sebi u smislu svoje profesije ili bazičnih uverenja.

Dakle, došla sam u ovu emisiju potpuno uverena da je moja profesionalna i lična biografija na samom početku, tj. da se najintimnije i najdublje nadam da će, bože zdravlje, kroz nekih 30 ili 40 godina stvarno biti ispunjena nekakvim sadržajem o kojima će, bože zdravlje, neki drugi moći da iznose svoje sudove, komentare itd. Ovo govorim u šali ali i zato što je u ovom stavu sadržano nekoliko teza koje predstavljaju moj privatni kreda. Moje bazično uverenje je da Jedna od njih je, da bez obzira čime se ko od nas bavio, da li je pisac ili muzičar ili novinar ili se bavi bilo kojim drugim poslom, mi zapravo uvek u svemu što radimo praktično radimo na sebi. Prema tome, govoriti stvarno o tome šta neko voli da jede ili kakve su njegove privatne opservacije potpuno je irelevantno iz perspektive njegovog rada, zato što će rad uvek pokazati da naše profesionalne orijentacije u potpunosti odgovaraju onome kakve smo ličnosti.

Iz te perspektive, mogu reći da sam srećna osoba. Uprkos činjenici da sam se u više navrata tokom studija pitala šta mi je trebalo da izaberem tako zahtevan fakultet, i zašto nisam izabrala nešto lahorastije, jednostavnije, lepršavije, nešto što kraće traje i što manje angažuje, na kraju sam i to je moje zaista najdublje privatno uverenje dobila fantastičnu priliku da na Beogradskom Univerzitetu predajem najpre predmet «kulturologija». Posle jedno šest ili sedam godina dobila sam priliku da osmislim, koncipiram i napravim jedan tada novi i moram sa ponosom da kažem da je to bio prvi predmet tog tipa na Beogradskom

Univerzitetu, a to je predmet «komunikologija». Dobila sam šansu da od te izazovne moderne materije koncipiram predmet, da napravim nešto, i kad kažem da sam srećna osoba, to je zato što su se susrele moja privatna nastrojenost i profesionalne mogućnosti. I, kada kažem da sam srećna osoba, srećna sam zbog toga što imam priliku da shodno svom temperamentu, predajem jedan moderan i dinamičan predmet i da istražujem dve oblasti koje su neviđeno moderne, veoma u teoretskom smislu mlade i zahtevaju neprekidnu budnost duha, intelektualnu radoznalost i neverovatnu posvećenost da biste uopšte mogli da ostanete u susedstvu sa kulturnim i naročito komunikativnim promenama koje su očigledno postale deo naše svakodnevice.

Zorica Tomić nastavlja: Stakno sam zaposlena na Filološkom fakultetu u Beogradu. Četiri i po godine predavala sam i na Fakultetu političkih nauka, predmet javno mnjenje, a od pre dve godine predajem i na Fakultetu za kulturu i medije, Megatrend Univerziteta u Beogradu. Dakle, imam jako mnogo studenata na fakultetima na kojima predajem i zaista mi je zadovoljstvo što mogu da primetim da je u poslednjih nekoliko godina, na sceni promena duhovne i intelektualne klime na Univerzitetu. Ona je puna entuzijazma i to je novost u odnosu na prethodni period kada ste mogli da pričate i najdivnije stvari, a da studenti jednostavno ne budu u dovoljnoj meri zainteresovani. Sada se nešto očigledno promenilo i ja sam sklona da verujem da su, uprkos svim mamcima koji idu iz naše svakodnevice, a koje neprekidno reprodukuju mediji, mladi ljudi u potpunosti svesni da je određeno investiranje u sebe, odnosno duhovna nadgradnja, zapravo jedini pravi imetak, ili kako ja umem povremeno u nastupu svoje profesorske egzaltacije da kažem, da je zapravo najvažnije od svega da umemo kvalitetno, dobro i permanentno da zalivamo svoje drvo iznutra. Jer u vremenu u kojem mi živimo kada više nemamo ni jedan od ugaonih kamenova sa kojima su naši prethodnici ili preci mogli da računaju ili na koja su mogli da se oslone, jedini oslonac je to «unutrašnje drvo».

Danas nemamo više kategoriju ni nacije, ni istine, ni pravde, ni lepote, ni dobrote, one su sve dovedene u pitanje. Pitamo se

onda, postoji li nešto što predstavlja potencijalni oslonac za naš odgovor na pitanje o smislu. I ja najdublje verujem da smo to mi sami, da je to ono što nazivam drvo u nama, a ono mora da se neguje naravno i kao i svaka biljka, mora da se neguje pravim, dobrim i kvalitetnim sadržajima. I videla sam da taj komentar fantastično deluje na moje studente, da nekako zajedno sa mnom zbilja postaju neka vrsta poklonika jedne nove kulture koja je duhovnija nego što se čini.

Završila sam Prvu beogradsku gimnaziju što je još jedna od stvari kojom, eto, možda i bez razloga, se ponosim, jer je mnogo kvalitetnih ljudi izašlo je iz te gimnazije. Ona je, kada sam ja bila gimnazijalka, bila samo prirodno-matematičkog usmerenja, i mi smo tamo imali obavezu da učimo, recimo predmete kao što su nacrna geometrija, astronomija, uz naravno, obavezne časove matematike, hemije, fizike i svih tih prirodnih predmeta. Ali, takođe, i to je fascinantno, da smo u gimnaziji takvog usmerenja, imali profesore tzv. humanističkih nauka filozofije, logike, književnosti ili jezika, koji su na vrlo ozbiljan, delikatan i dubok način usmerili čitave generacije svojih đaka. Završivši Prvu beogradsku gimnaziju ja sam se upisala na Filozofski fakultet u Beogradu na grupu za filozofiju i sa ponosom moram da kažem da sam baš zbog tog prirodno-matematičkog usmerenja bila jedna od prvih studenata na svojoj godini koja je dobila desetku iz logike, kod sada pokojnog profesora Aleksandra Krona.

Da se vratim na svoje gimnazijske dane. Imam stvarno zadovoljstvo i što bi rekao Žak **Lakan**, sve je u rečima, pa, eto, ja imam zadovoljstvo u rečima koje ću sada izreći. Na moje duhovno odrastanje u tim delikatnim godinama izvanredno je uticala profesorka književnosti u mojoj gimnaziji Olivera Dželebdžić, koja je tada bila vrlo mlada i vrlo ambiciozna i koja se uopšte nije obazirala na naše gimnazijske fore, neprekidno fantazirajući o jednom univerzumu od reči, i od literature, o univerzumu sačinjenom od književnosti. Ja se i dan-danas vrlo živo sećam njenih predavanja o romantizmu u književnosti, o jednoj potpuno novoj kulturi, o strukturi nove osećajnosti, koja je na delikatan način revitalizovala fenomen intime. Ona naravno nije tim rečima pričala, ali ja danas, iz perspektive profesora koji se takođe bavi kulturnim fenomenima mogu da kažem da je to

zbilja bilo fascinantno otkriće i da je na izvestan način bilo seme posejano očigledno na plodno tle.

Naravno, nisu samo profesori uticali na moje opredeljenje, nego naravno i porodica, naročito moj deda, đed, mamin otac koji je takođe bio profesor, koji se bavio astronomijom, imao teleskop, pisao pesme, neke su mu čak i objavljene. Takođe je i bio veliki prosvetitelj, i meni je stvarno zadovoljstvo da kažem da je očigledno da je jedna crta profesionalne orijentacije potekla i od porodice. I, naravno, Filozofski fakultet bio je zbilja žarište kreativnih i dobrih ideja, ne kažem da je bio jedini, ali je bio svakako stožer za pozicioniranje izvesnog kulturnog bekgraunda u kojem stvaraju mnogi kreativni i pametni ljudi u ovoj zemlji.

Ali, to je zanimljiva stvar. Znae, vi studirate jedan težak fakultet, veoma zahtevan, veoma ozbiljan, to radite sa uspehom, i onda diplomirate, i onda šest i po godina nemate posao. Ali, da vam kažem, ja takođe živim u najdubljem uverenju da postoji nešto pametnije od nas, a to je da postoji nekakva logika univerzuma koja vam namešta situacije, goni vas na neku vrstu iskušenja, u kojima testirate svoje motive, istrajnost i želje. U toku šest i po godina povremenog očajavanja, povremene egzaltacije zbog slobode koju imate kada nemate obavezu da radite od sedam do tri tada, odnosno od devet do pet danas, ja nisam sedela skrštenih ruku. Ja sam radila svoju magistarsku tezu, držala sam privatne časove i bavila se pisanjem takođe, a u krajnjoj liniji negde sam intimno i najdublje verovala da ću doći tamo gde i treba da dođem. A onda se to zaista i dogodilo. Moj profesor Sreten Petrović me je pozvao da budem asistent na njegovom predmetu «kulturologija». Iako sam dve godine pre toga već bila magistrirala, započela sam svoju akademsku karijeru u zvanju asistenta pripravnika. U svim mogućim zvanjima, provela sam, kao u vojsci, ni manje ni više nego tačno koliko je zakon propisivao. Tako da i to jeste nekakva škola, a najvažnija pouka iz čitave te škole ako govorim hronološki i naravno sada iz ove perspektive, može biti sažeta u jednu moju glosu. A ona glasi da nestrpljenje nikada nije bilo saveznik mudrih. I, znate, kad god shvatim da sam preterala u nekom tempu, i kad mislim da neću postići stvari, setim se te svoje misli zapisane u jednom tekstu, i sve mi odmah bude lakše i odmah funkcionišem tačno kako treba, i tačno na način na koji treba.

Došavši na fakultet dobila sam priliku za jednu potpuno novu formu komunikacije. Predavački posao na fakultetu pretpostavlja javni nastup, scenu u malom. Nekada u učionici imate 30 studenata, nekada imate i 250, nekada imate i 400 kao što ja imam sad, na fakultetu Megatrenda. Scena je uvek javni prostor i javni prostor zahteva nekada kalkulisanu, ali u svakom smislu specifičnu orijentaciju najpre prema sebi, da biste mogli da imate adekvatnu orijentaciju prema auditorijumu. Kada sam šest godina kasnije počela da se bavim fenomenom komunikacije kako bih koncipirala novi predmet bila sam sve svesnija i svesnija ove činjenice, i zapravo najsvesnija činjenice da gotovo da nema nijedne situacije u našim životima, a posebno ne u našim profesionalnim životima koja nije u najdubljem smislu reči fenomen komunikacije, a komunikacije nema bez drugih. Orijetacija prema drugim ljudima bi bilo zapravo moje iprivatno i profesionalno usmerenje, a to je onda izvor najraznovrsnijih mogućih dobiti i bogatstava i ideja i kreativnih impulsa.

Moram da priznam da je moje iskustvo i kao predavača, i potom kao ispitivača u tom smislu fantastično. Vi ste me pitali, a pitaju se i studenti kako kod mene da dobiju desetku, a ja onda moram da kažem da se sa svim studentima na prvom času u oktobru mesecu, dogovorim oko sledeće stvari. Ne volim da obaram studente, to je jedan nepriličan deo tog inače divnog posla, te ih na početku odmah zamolim da na ispit izađu spremni naravno i za šest, pa je onda stvarno pitanje nijanse da li će ispit završiti sa ocenom šest ili sa desetkom. Dakle ako govorimo o tome šta je moje usmerenje, onda moram da kažem da je posao profesora, posebno profesora ovakvog predmeta, da zavodi. Naravno, ne da zavodi studente svojom osobom, nego da zavodi studente predmetima koje predaje. I meni zbilja nije bitno da li će studenti znati sve i da li će naučiti sve podatke, meni je mnogo važnije da se oni zaljube u te predmete, pa da im se nekada, u perspektivi možda, vrata ili im se možda potpuno profesionalno posvete.

Ako se napravi makar jedan iskorak koji izlazi izvan okvira koncepta pragme sa kojom i današnja Bolonja se suočava, onda stvari mogu delovati drugačije. Jer pogledajte, danas je sve instant, čitava kultura je kultura ubrzavanja, ona nas nas tera da što pre odrastemo, što pre da se udamo ili oženimo, što pre da se

zaposlimo, što pre odemo u penziju i što pre da se razbolimo i umremo. U takvoj duhovnoj klimi, opterećenoj nestrpljenjem da se željeno dohvati što pre, problem duhovnog odrastanja čini se da je kardinalan. Da se vratim na ono drvo koje sam malo pre spominjala, naš posao je zapravo da koliko god je moguće, sačuvano svoj integritet i ostanemo imuni na mamce koji prete da nas «istroše» i time sačuvamo upravo ono unutrašnje bogatstvo koje se ne može meriti ni jednom od kategorija savremene kulture, kao što su kvantitet, interes, mera, količina itd.

Umesto toga ja predlažem sve suprotno, inverzne forme, kvalitet, dubina, sporost, minucioznost itd. Do sada je moja komunikacija sa studentima bila, barem što se moje perspektive tiče, besprekorna, i zadovoljna sam što mogu da primetim, da uprkos apologiji «brzine i površine», ima mnogo zainteresovanih ljudi koji žele da čitaju i žele da rade na sebi i da šire svoje vidike.

Zorica Tomić nastavlja: Moja prva knjiga je bila „Komunikologija“, to je zapravo udžbenik za taj divan i moderan predmet koji ja radim. I ona je doživela mnogo izdanja i nadam se da neću biti neskromna ako kažem da je dobila i mnoge pohvale od kolega i profesionalaca. Ako govorimo o nekoj vrsti profesionalnog zadovoljstva, onda je moje najveće onda kad vidim da su moji studenti žutim markerom celu knjigu izvrljali i da na stranicama te knjige postoje tzv. «praseće uši». To znači da su je pomno čitali. Moja sledeća knjiga zove se „Muški svet“, ona je sada doživela drugo izdanje i moje zadovoljstvo je takođe ogromno. Moji studenti pokazuju do sada jedno potpuno neobično interesovanje za tu knjigu objavljenu 2000. godine ili 2001., ne znam tačno.

Dragoslav Simić: Vaš život i muški svet.

Zorica Tomić: Pa, da, moj život i muški svet su vrlo kompatibilni. Čak sam nekim prijateljima poklanjajući tu knjigu, u posveti stavila: muški svet od jedne žene koja se vrlo prijatno oseća u njemu, ali to je samo zato što sam se izborila za sva svoja

ženska prava. Dakle, knjiga se bavi fenomenom zapadnoevropskog kulturnog modela, odnosno paradigmama koje je zapadnoevropski kulturni model ponudio, kroz modele kulturnih junaka. Jer zapadnoevropska kultura ne poznaje kulturnog junaka mimo kategorije maskuliniteta, odnosno mimo muškarca. To će reći da su žene izuzete iz kulturnog toka, odnosno, iz kulturne produkcije. I kada sam svojevremeno, to je divna priča, išla kod sjajnog profesora Vladete Jerotića, s kojim inače imam i profesionalnu komunikaciju jako dobru i intenzivnu, da ga konsultujem oko literature za jedan deo svoje knjige, on je napravio jedan duhovit komentar. Razgovarajući o teoriji kulture Ota Vajningera, bečkog filozofa sa početka XX veka koji je artikulirao jednu od najgenijalnijih, ali i najparadoksalnijih i najnemogućijih teorija kulture iz koje je izuzeo i žene i Jevreje, posle dugog i inspirativnog razgovora, profesor Jerotić je lakonski prokomentarisao: «Znate kolegice, da je Vas poznao Oto Vajninger nikad ne bi napisao POL I KARAKTER!

Dragoslav Simić: Vaš život i knjiga „Poljubac u doba kuliranja“.

Zorica Tomić: Da, ta knjiga je sada izašla i ona je zbilja doživela prosto nezapamćeni bum za knjigu koja je teorijska, uprkos činjenici da je namerno stavljen intrigantan naslov. «Poljubac» se bavi savremenom kulturom i moja bazična teza je da savremena kultura ne ohrabruje bliskost među ljudima, nego upravo suprotno, ona ohrabruje distancu. Postoje različiti modeli distanciranog života od singl modela, narcističkog kulturnog modela, posebno u doba hiperpersonalizacije. U ovoj knjizi sam ponudila novu «definiciju čoveka». Ored brojnih filozofskih teza da je čovek «zoon politikon», «homo faber», «animal symbolicum», moja teza je da je čovek jedina životinja koja se ljubi, i ne samo životinja koja se ljubi, nego jedina životinja koja daje simboličku vrednost tom tako dubokom i možda najdubljem ljudskom činu.

Zorica Tomić nastavlja: Ja sam politički veoma angažovana uprkos činjenici da nisam član ni jedne stranke, ali prosto priroda mog posla me obavezuje na neku vrstu, kako bih rekla, kritičke opservacije naše stvarnosti, pa samim tim i naše politike.

Naravno, moja opredeljenja su demokratska i evropska, ali to ne znači da moje stavove ne poštuju i pripadnici druge političke opcije. Verovatno je to bio jedan od razloga što sam bila kandidovana kao nestranačka ličnost od strane Demokratske partije za ministarku kulture u ovoj Vladi: lako sam bila veoma počastvovana, procenila sam da u ovom času ne treba da prihvatim tu obavezu, računajući da moje vreme kao što sam rekla na početku, tek dolazi jer je i moja biografija tek na početku.

Dragoslav Simić, odjava emisije: Javni život Zorice Tomić profesorke kulturologije i komunikologije na Filološkom fakultetu u Beogradu. Naslov ove priče bio je Kako dobiti desetku. Ja se zovem Dragoslav Simić.